

opbouw en de technische ondersteuning, vormen een goede startpositie om tot de nodige uniformiteit, betrouwbaarheid en validiteit te komen. Dit is één van de dingen waarop ongetwijfeld zowel beleidsmensen, academici als geïnteresseerde burgers zitten te wachten.

LUTGARD VANDERWAERE

Overzicht van de Penitentiaire Statistieken

I. PENITENTIAIRE STATISTIEKEN HEDEN EN VERLEDEN

De penitentiaire statistieken die in ons land beschikbaar zijn worden bijgehouden en verwerkt door het Directoraat-generaal Strafinrichtingen¹, Dienst Individuele Gevallen en Genade. Deze dienst verzorgt sinds 1980 een jaarlijks overzicht. Het gaat hier echter om een intern document dat kan aangevraagd worden maar niet gepubliceerd is. In 1997 is er wel een officiële publicatie verschenen. Dit jaarverslag herneemt weliswaar enkele penitentiaire gegevens, maar in zeer beperkte mate en op een andere manier dan dit in de voorgaande overzichten het geval was. Het jaarverslag van 1997 is vooral een voorstelling van de organisatie en werking van het Directoraat-generaal Strafinrichtingen. Bovendien wordt er informatie verschaft over het personeel en de materiële middelen, aangevuld met wat bijkomende documentatie m.b.t. het gevangeniswezen. Deze jaarverslagen zullen in de toekomst de interne overzichten vervangen. Zonder een uitbreiding van de formule die in 1997 gebruikt werd betekent dit echter een groot verlies aan informatie² en door de gewijzigde voorstelling is een aanvulling van de bestaande gegevens niet altijd mogelijk.

Statistische gegevens m.b.t. vroegere perioden kunnen teruggevonden worden in de maandelijkse verslagen en vijfjaarlijkse overzichten die gepubliceerd zijn in het Bulletin van het Bestuur Strafinrichtingen. Het laatste vijfjaarlijkse verslag dateert van 1985. Bijkomende informatie is te vinden in de antwoorden op parlementaire vragen. Er bestaat eveneens de mogelijkheid individuele statistieken op te vragen bij het Directoraat-generaal

Strafinrichtingen, op deze mogelijkheid komen we later terug.

2. DE JAARLIJKSE OVERZICHTEN

In de overzichten van de penitentiaire gegevens worden verschillende parameters gebruikt: de eindejaarsbevolking, het aantal opsluitingen en de gemiddelde dagelijkse bevolking, telkens ingedeeld volgens de detentietitel (al dan niet veroordeeld, duur van de straf, plaatsvervangende straffen, internering, terbeschikkingstelling van de regering, minderjarigen, ...). De gehanteerde categorieën zijn echter verschillend bij de drie parameters. Voor een overzicht van de omvang en de samenstelling van de gevangenispopulatie zijn de gegevens m.b.t. de gemiddelde dagelijkse bevolking de beste indicator. De gegevens m.b.t. de eindejaarsbevolking zijn immers maar een momentopname die dan nog kan beïnvloed zijn door de context van de eindejaarsfeesten (bv. meer gedetineerden met penitentiair verlof). Bepaalde indelingen, zoals het onderscheid tussen Belgen en vreemdelingen en tussen mannen en vrouwen worden echter enkel bij de opsluitingcijfers gehanteerd. De gemiddelde dagelijkse bevolkingcijfers worden bekomen door het geheel van de gegevens die in dat jaar worden verzameld te delen door 365. Het aantal opsluitingen verwijst naar elke persoon die in de loop van dat jaar vanuit vrijheid de gevangenis is binnengekomen. In de statistieken wordt echter abstractie gemaakt van diegenen die terugkeren na een penitentiair verlof of een uitgangspemissie, of diegenen die zich onttrokken hebben aan de uitvoering van de straf. Deze cijfers geven wel een overzicht van het gebruik van de vrijheidsberoving, maar zijn een slechte indicator voor de samenstelling van de gevangenisbevolking, gezien de meeste gedetineerden opgesloten worden als voorlopig gehechte. De detentietitel na de veroordeling valt niet te achterhalen aan de hand van de opsluitingcijfers. Voorgaande overzichten van de evolutie van de gevangenisbevolking hebben reeds de meest markante evoluties van de gevangenisbevolking sinds 1975 in beeld gebracht.³ De huidige bijdrage wil vooral een

1. De naam is gewijzigd in 1997, voordien werd deze dienst 'Bestuur Strafinrichtingen' genoemd.
2. Er wordt ook informatie gegeven die in de vroegere statistieken niet was opgenomen bv. het onderscheid tussen Vlaanderen, Wallonië en Brussel, verdeling volgens de nationaliteit, taal, geslacht, enz.

3. Zie K. BEYENS, K. & S. SNACKEN, 'Tot de muren baren? Markante evoluties in de recente gevangenisbevolking (1975-1993)', *Panopticon*, 1994, 2: 179-201 en K. BEYENS, 'Van kwaad tot erger. De evolutie van de gevangenisbevolking in de jaren negentig', *Panopticon*, 1996, 2: 174-186.

overzicht geven van de beschikbare informatie, een bespreking van deze gegevens zal in latere rubrieken aan bod komen.

In de penitentiaire statistieken wordt eveneens een overzicht gegeven van het aantal invrijheidstellingen en de modaliteit waaronder dit gebeurt. De gegevens zijn gerangschikt volgens de gebruikte modaliteit en niet volgens de detentietitel, zodat er geen rechtstreekse vergelijking kan gemaakt worden met de opsluitcijfers of de gemiddelde dagelijkse bevolking. De voorwaardelijke invrijheidstellingscijfers worden uitgesplitst naar termijn in die zin dat wordt weergegeven hoeveel vrijstellingen er plaats vinden nadat 1/3, 1/2 of 2/3 van de straf is uitgezeten. Hierbij is echter geen onderscheid gemaakt naar eerst gestraften (toelaatbaarheid na 1/3) en recidivisten (toelaatbaarheid na 2/3), waardoor men op basis van deze cijfers de toepassing van de voorwaardelijke invrijheidstelling niet kan evalueren. Vervolgens wordt weergegeven hoeveel positieve beslissingen er genomen zijn op het niveau van het Directoraat-generaal Strafinrichtingen, d.w.z. nadat er een positief advies gegeven werd door het personeelscollege in de gevangenis. Gezien de nieuwe wetgeving m.b.t. de voorwaardelijke invrijheidstelling de heersende procedure grondig heeft gewijzigd, zullen de statistieken in de toekomst hieraan dienen aangepast te worden.

Vervolgens komen een aantal uitvoeringsmodaliteiten aan bod zoals penitentiair verlof en uitgangspemissies. In verhouding tot het geheel wordt er veel informatie gegeven over de mislukkingen bij deze modaliteiten. Na het overzicht van de toegekende systematische penitentiaire verloven wordt het aantal gedetineerden vermeld dat zich niet tijdig heeft aangeboden, uitgesplitst naar strafduur van de betrokkene en de gevangenis waar hij/zij verblijft. Er wordt tevens vermeld hoeveel van deze gedetineerden een nieuw delict pleegden. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen de inrichtingen onderling, die gerangschikt worden volgens het percentage mislukkingen dat zij in dat jaar gekend hebben. Tenslotte wordt weergegeven na hoeveel tijd de betrokkene weer gevat is of vrijwillig is teruggekeerd. De mislukkingen bij een uitgangspemissie, bij beperkte hechtenis bij halve vrijheid en bij weekendarrest komen eveneens, maar minder uitvoerig, aan bod. Het overzicht van de (pogingen tot) ontvluchtelingen uit de gevangenis maakt een onderscheid naar de detentietitel en de inrichting van waaruit de betrokkene ontsnapt is. Ook hier wordt de termijn

van terugkeer vermeld. Tenslotte wordt nog een overzicht gegeven van de zelfmoorden en de overlijdens in de gevangenis.

3. *SIDIS*

Sinds enkele jaren wordt het registratiesysteem dat op de griffies van de verschillende gevangenissen gehanteerd wordt geïnformatiseerd (SIDIS). De gegevens worden dagelijks vanuit elke gevangenis doorgestuurd aan het Directoraat-generaal Strafinrichtingen waar ze nogmaals gecontroleerd worden. Momenteel zijn bijna alle gevangenissen aangesloten, wat de betrouwbaarheid van de gegevens moet verbeteren en de verwerking vergemakkelijken. Aan de hand van dit systeem kunnen ook meer specifieke statistieken opgevraagd worden die bv. rekening houden met de wettelijke toestand van de betrokkene, zijn leeftijd of het misdrijf waarvoor hij beklaagd/veroordeeld is en combinaties van deze factoren. Deze mogelijkheid bestond voordien reeds in beperkte mate, het probleem is echter dat beide systemen niet volledig op elkaar aansluiten. Zo is bv. de indeling in misdrijfcategorieën nu veel uitgebreider, een verderzetting van bestaande reeksen zou een omslachtige manuele herschikking vragen. Bovendien hebben ook de nieuwe statistieken hun beperkingen. Gezien de databank alle betrokkenen selecteert op het gevraagde criterium, maar iemand kan opgesloten zijn met meerdere detentietitels en/of voor meerdere misdrijven, is het risico van dubbelstellingen groot. Bovendien worden wijzigingen doorheen de procedure wel opgevolgd, maar de juiste datum van de overgang (bv. van beschuldigde voor moord naar veroordeelde voor doodslag) is moeilijk na te gaan. Een meer precieze analyse vergt nog steeds een individueel dossieronderzoek.

4. *BESLUIT*

Tot slot kunnen we stellen dat penitentiaire statistieken in België momenteel slechts in beperkte mate beschikbaar zijn. Er wordt gewerkt aan een betere informatisering, wat op zich een positieve evolutie is. Door de nieuwe werkwijze en de gewijzigde criteria ontstaat er echter een breuk in de continuïteit van de gegevens, waardoor reeksen over langere termijn niet altijd mogelijk zijn. Het initiatief om jaarlijks een officiële publicatie beschikbaar te stellen is eveneens een vooruitgang maar op dit moment is de informatie die hierin

wordt weergegeven veel beperkter dan in de voorgaande overzichten.

Hilde TUBEX

Wat doen criminaliteitsanalisten?

INLEIDING

Het begrip Misdaadanalyse is uiteraard niet exhaustief in het bepalen van wat analisten verrichten.¹ Men gebruikt beter de omschrijving criminaliteitsanalyse. Omwille van de naambekendheid binnen de eigen organisatie wordt deze verbetering echter niet doorgevoerd. Diensten voor criminaliteitsanalyse zijn vaak ook opgenomen in andere diensten van de politieorganisatie (Planning, Informatiecentrum, Studiecel, ...).

In dit artikel wordt enkel verwezen naar *Criminaliteitsanalyse* binnen de korpsen van de *gemeentepolitie*. Binnen de Rijkswacht en de Gerechtelijke Politie bij de Parketten (GPP) zijn deze diensten anders georganiseerd. Zo is er bij de Rijkswacht op brigadeniveau een minder nauwe samenwerking tussen operationele en strategische analisten en is men bij de GPP voornamelijk bezig met operationele analyse. In dit artikel wordt de dienst Criminaliteitsanalyse van de Antwerpse Stedelijke Politie als case genomen. Het Bureau Misdaadanalyse van de Antwerpse politie is ondertussen volledig ingebed in de werking van het korps en samenwerking met andere korpsen ligt voor de hand. De dienst werd door de politie zelf opgestart in 1991. De continue steun van Commissaris T. DYCK (die de dienst oprichtte na een werkbezoek aan de politie van Berlijn²) heeft zeker bijgedragen tot de aanvaarding van de dienst (burgers o.l.v. van een adjunct-commissaris) binnen de politieorganisatie.

2. WAT IS CRIMINALITEITSANALYSE?

2.1. Een definitie

Criminaliteitsanalyse is het opsporen en inzichtelijk maken van verbanden tussen criminaliteitsgegevens onderling en andere mogelijk relevante gegevens met het oog op de praktijk van politie en justitie.³

Criminaliteitsanalyse onderscheidt zich van de criminologie door de verwachting dat de informatie toepasbare gegevens oplevert voor politie- en opsporingsonderzoek/strategie.

Analyse op zich, is het tot een geheel samenvoegen van losse gegevens, die uit diverse bronnen worden verkregen, zodat de juiste betekenis aan deze gegevens kan worden gegeven en er informatie ontstaat.

Om inzicht te verkrijgen in wat Criminaliteitsanalyse eigenlijk is geven wij hier een overzicht van de verschillende vormen en de gehanteerde begrippen.

2.2. Het begrippenkader

De aandacht kan bij Criminaliteitsanalyse gericht zijn op:

1. gegevens betreffende *misdrijven*
2. gegevens over *daders* en *slachtoffers* van misdrijven
3. gegevens over *politieoptreden* in het kader van het voorkomen en bestrijden van criminaliteit.

Het *doel* van Criminaliteitsanalyse kan zijn:
– *Beleidsgericht* (= strategisch)

Een overzicht te verschaffen op basis van algemene gegevens betreffende verdachten, daders, criminaliteit of gehanteerde methoden bij het bestrijden en voorkomen van criminaliteit, en op basis van dat overzicht conclusies en aanbevelingen te formuleren, om het veiligheidsbeleid⁴ te ondersteunen.

1. Men analyseert niet alleen de misdaden maar ook de wanbedrijven, overtredingen, inbreuken en vormen van overlast die niet in proces-verbaal worden geregistreerd maar toch een impact hebben op het veiligheidsgevoel (Veiligheidsmonitor bv. 'Overlast groepen jongeren'). Effectevaluatie Veiligheids- en Samenlevingscontract 1998 en 1999, Bureau Misdaadanalyse (in opdracht van Binnenlandse Zaken (Algemene Rijspolitie (ARP), Algemene Politieonderdienst (APSD), en Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid (VSPD), niet gepubliceerd.

2. Na dit bezoek werd ook de dienst Jongerengroepsgeweld opgericht. De financiële steun vanuit het Veiligheids- en

→

→

Samenlevingscontract heeft sterk bijgedragen tot de uitbouw van dergelijke vernieuwende diensten. Het Bureau Misdaadanalyse werd in het eerste jaar uitgebouwd door Adjunct-Commissaris PETER VAN DER HEYDEN onder leiding van Adjunct-Commissaris Hoofdspecteur P. HERMANS en Commissaris T. DYCK.

3. Drs. A.W.M. VAN DER HEUDEN, 'De ontwikkeling van Misdaadanalyse in Nederland', in *Inkijk in: Criminele Inlichtingendiensten, Misdaadanalyse en Pseudokoop*, Rechercheschool Zutphen, 1989.

4. In de meest ruime betekenis van het begrip veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid is meer dan een beleid m.b.t. geregistreeerde criminaliteit.